

Seksuele opvoeding in de buitenschoolse opvang: hoe pak je dat aan? Juist in de groep is het soms nodig om kinderen 'bij te sturen' als zij seksualiteit met elkaar verkennen of hierover vragen stellen. En dat kan best lastig zijn. Je wilt immers ook rekening houden met de ouders. Maar hoe denken zij eigenlijk over seksuele opvoeding in de buitenschoolse opvang?

Seksuele opvoeding in de buitenschoolse opvang: de visie van ouders

Julian (7) en Kika (8) giechelen op de gang. Als ze lang wegblijven neemt pedagogisch medewerker Mara een kijkje. Samen staan de kinderen in het toilet met de deur open. Kika bekijkt de piemel van Julian. Mara vraagt de kinderen zich aan te kleden en neemt hen mee terug naar de groep. Naderhand praat ze met alle kinderen in een kringgesprek over de wensen en grenzen van je lichaam. Natuurlijk vertelt ze de betreffende ouders aan het einde van de dag over het voorval. Mara vermoedt dat zij ervan zullen opkijken of misschien zelfs zullen schrikken.

Ouders en seksualiteit

Ouders nemen een belangrijke plaats in in het werk van pedagogisch medewerkers. De meeste begeleiders houden in hun pedagogisch handelen dan ook bewust rekening met hun mening. En meestal net iets meer als het over seksualiteit gaat. Toch blijft het vaak gissen hoe ouders denken over seksuele opvoeding in de kinderopvang. Onlangs deed Gaby Drenth onder Nederlandse ouders een verkennend onderzoek hiernaar. Zij doet hiervan verslag in haar scriptie *De seksuele ontwikkeling van jonge kinderen. Kinderen en seksualiteit op de Bso* (UvA, Pedagogische wetenschappen, 2011). In het onderzoek van Gaby vulden 111 ouders een vragenlijst in, met in gedach-

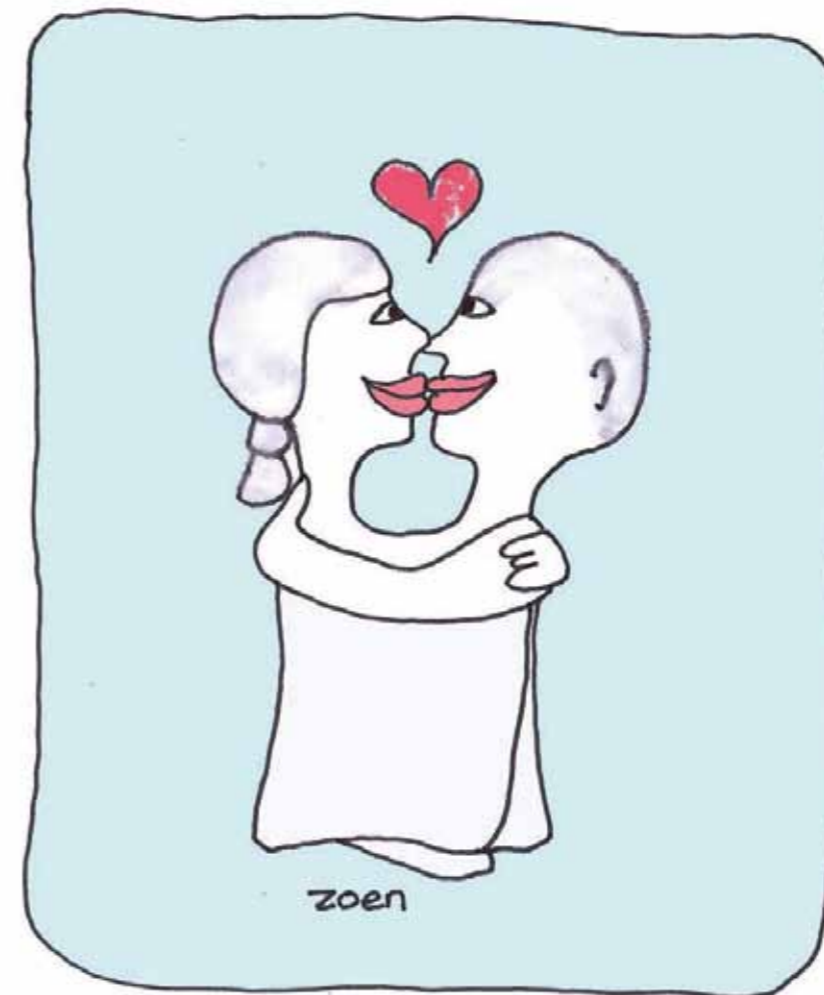
ten hun kind tussen de 4 en 8 jaar dat de buitenschoolse opvang bezoekt. Wat waren de opvallendste uitkomsten?

De ouders zijn er zich van bewust dat kinderen in het algemeen een seksuele ontwikkeling doormaken. Seksueel getint gedrag bij 4- tot 8-jarigen hoort er dan ook helemaal bij, menen deze ouders. Ook bij hun eigen kind merken zij vrijwel allemaal regelmatig seksueel gedrag op. Vaak genoemd gedrag is bijvoorbeeld: interesse in het eigen geslachtsdeel, de hand in de broek hebben, kusjes geven aan andere kinderen of verliefdheden. De ouders vermoeden dat hun kind zich seksueel gedraagt door zijn eigen nieuwsgierigheid. Daarnaast denken zij dat anderen hem of haar op ideeën brengen. Zo denken de ouders dat kinderen elkaar soms bij seksueel spel betrekken, doordat zij samen op 'ontdekkingstocht' gaan. Ook pedagogisch medewerkers hebben invloed op de seksuele ontwikkeling, vinden de ouders. Zij vermoeden dat hun kind met name diverse opvattingen over seksualiteit meekrijgt op de buitenschoolse opvang. Ouders zijn bijvoorbeeld bang dat sommige begeleiders hun kind op een negatieve manier zullen straffen als zij doktertje spelen en daarmee seksualiteit beladen maken.

Seksuele opvoeding

De meeste ouders in het onderzoek hechten

De meeste ouders vinden dat begeleiders openlijk met hen moeten praten over seksueel gedrag van hun kind

in hun gezin belang aan een open en warme sfeer, in de begeleiding van de seksuele ontwikkeling van hun kind. Zij creëren deze sfeer door bijvoorbeeld open te praten over seksualiteit en hun kinderen regelmatig te complimenteren en te knuffelen. Deze warme, open sfeer vinden de ouders ook in de opvang belangrijk. Toch vindt het grootste deel van de ouders seksuele opvoeding de taak van de ouder en niet zozeer die van de pedagogisch medewerker. Vooral de moeders zijn behoudend over de rol van de pedagogisch medewerker in de seksuele opvoeding. Een aantal moeders heeft bijvoorbeeld liever niet dat hun kind geknuffeld wordt.

Hoewel de meeste ouders seksuele opvoeding iets voor thuis vinden, beseft een groot deel van de ouders dat de pedagogisch medewerker regelmatig te maken heeft met seksueel gedrag van kinderen. Zij menen dat de begeleider in dat geval dergelijk gedrag zeker moet bijsturen. Kinderen moeten leren dat er grenzen zijn, vinden de ouders. In de vragenlijst van het onderzoek stonden twee concrete voorbeelden van gedrag. Hier benadrukten de ouders ook het belang van

begeleiding. De voorbeelden gaan over situaties waarin kinderen seksualiteit verkennen. In het eerste voorbeeld vraagt een kind wat het woord 'kutje' betekent. Bijna alle ouders willen dat de begeleider hierover uitleg geeft. Een kleine groep ziet liever dat de begeleider de vraag negeert. Slechts enkele ouders verwachten dat de begeleider de vraag min of meer afkapt en vervolgens aan de ouders doorspeelt.

In het tweede voorbeeld spelen een jongen en meisje samen 'doktertje'. Bijna 85 procent van de ouders verwacht dat de begeleider dit spel stopt. Zij willen dat de begeleider uitleg geeft over verschillen tussen jongens en meisjes, zodat kinderen niet zelf hiernaar op onderzoek gaan. Vijftien procent vindt dat de begeleider het spel op zijn beloop kan laten. Zij moet vervolgens wel in de gaten houden dat het spel niet te ver gaat, menen de ouders. Enkele ouders denken dat de pedagogisch medewerker het spel meteen moet stoppen en de kinderen moet uitleggen waarom dit spel niet toegestaan is.

Volgens de ouders moet gedrag bijsturen en reageren op vragen van kinderen reactief

Praten over seksualiteit

Wat is een tampon? Wanneer word ik ongesteld? Juf, zoen jij wel eens met je vriend? Kinderen willen het precies weten. En ze hebben recht op informatie. Als je het lastig vindt om een antwoord te verzinnen, kun je kinderen ook zelf laten vertellen wat zij al weten. Daarna volgt een gesprek meestal vanzelf! Om je hierbij te helpen is er onlangs een prentenboek van Channah Zwiép verschenen: *Wat is seks? Vragen van jonge kinderen over lichamelijke seksualiteit*. In dit boek worden allerlei vragen van kinderen (4 tot 8 jaar) beantwoord aan de hand van eenvoudige informatie en met behulp van vrolijke illustraties.

Deelsessie op het 20ste KinderopvangCongres

Channah Zwiép verzorgt op het KinderopvangCongres een deelsessie over seksuele opvoeding. Hoe reageer jij als een kind vraagt hoe een baby uit de buik komt? Wat doe jij als een meisje het liefst op een klimrek 'wiebelt'? De seksuele ontwikkeling is voor veel pedagogisch medewerkers lastig te begeleiden. Tijdens deze deelsessie hoor je welk seksueel gedrag van kinderen erbij hoort en ontdek je hoe je daarop positief kunt reageren. Hierbij staat het Pedagogisch kader kindercentra (4-13) centraal. Ga voor meer informatie en aanmelding naar www.kinderopvangcongres.nl

200 leuke activiteiten voor jonge kinderen

Maar weinig dingen geven zoveel voldoening als het begeleiden van jonge kinderen bij het ontdekken, onderzoeken, experimenteren en leren.

Een boek speciaal voor verzorgers van jonge kinderen in de kinderopvang, in gastgezinnen en thuis. Ingedeeld op leeftijds categorie.

- 50 activiteiten voor baby's
- 50 activiteiten voor dreumesen
- 50 activiteiten voor peuters
- 50 activiteiten voor kleuters

Bestelnummer 7107.

Bezoek op 21 maart onze stand op het 20ste Kinderopvangcongres in De Reehorst in Ede.

Kwintessens

www.kwintessens.nl

gebeuren: als reactie op gedrag of op vragen van een kind. Kinderen moeten hiervan leren dat seksualiteit in het openbaar aan regels is gebonden, vinden de ouders. Zo menen zij dat kinderen bijvoorbeeld moeten leren dat masturberen een privéaangelegenheid is. Ook moeten kinderen leren dat zij elkaar niet aanraken op zogenaamde intieme plekken. De meeste ouders vinden dat de seksuele ontwikkeling van hun kinderen op de buitenschoolse opvang niet gestimuleerd moet worden. Zo zien zij liever geen meisjes- en jongenspoppen met een herkenbaar geslachtsdeel op de groep. Bij vragen van kinderen over seksualiteit verwachten ouders dat begeleiders – liefst summier – antwoord geven. Vervolgens willen ouders dat de begeleiders hen hierover informeren. Om kinderen goed te kunnen begeleiden of voorlichten, moet elke begeleider wel voldoende kennis hebben van de seksuele ontwikkeling, vinden de ouders. Als begeleiders het moeilijk vinden kinderen te corrigeren of te praten over seksualiteit, moeten zij dit zeker leren, menen de ouders.

Pedagogisch beleid

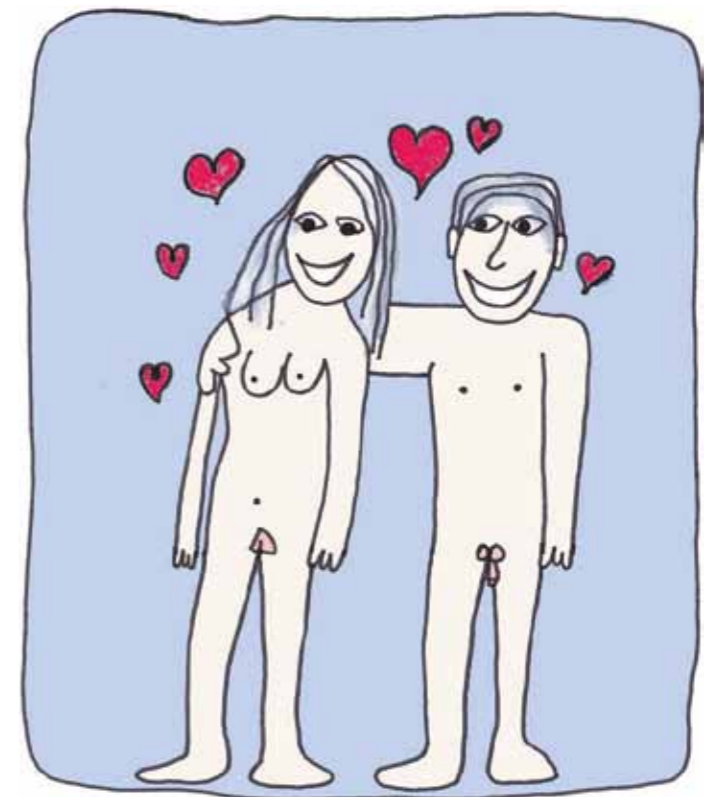
Een grote groep ouders vindt daarnaast een helder pedagogisch beleid over seksualiteit belangrijk in de opvang. In dit beleid moet aandacht zijn voor de seksuele ontwikkeling van kinderen. Zo willen de ouders duidelijkheid over grenzen van seksueel gedrag bij kinderen en regels over het toezicht hierop. De ouders hechten er daarnaast belang aan dat de pedagogisch medewerker het hun vertelt wanneer hun kind op de opvang seksueel gedrag vertoont of vragen stelt. Ten slotte vinden ouders dat beleid aan de begeleiders handvatten moet bieden voor hun pedagogisch handelen bij seksueel getint gedrag van kinderen. Ouders worden graag geïnformeerd over het pedagogisch beleid van de organisatie. Ook zijn zij liefst op de hoogte van eventuele regels en restricties op het gebied van seksualiteit. Daarnaast hechten ouders veel belang aan transparante communicatie. Zo vinden de meeste ouders dat de opvang openlijk moet praten met ouders over regels op de opvang of over seksueel gedrag van hun kind.

Een positieve visie

Uit het onderzoek blijkt dat voor de kinderopvang een pedagogisch beleid op het gebied van seksualiteit belangrijk is. Een beleid biedt alle partijen duidelijkheid, houvast en transparantie. Het geeft aan wat jullie als organisatie kinderen willen bieden in hun seksuele ontwikkeling en onder welke randvoorwaarden. Je benadrukt bijvoorbeeld het belang van respect voor je lichaam en dat van anderen. En je zorgt voor duidelijke afspraken voor het team, maar ook voor de kinderen op de groep. Beschrijf bijvoorbeeld de sociale regels voor omgang met elkaar op de groep op het gebied van lichamelijke intimiteit. Je zult merken dat die grotendeels overeenkomen met regels in de algehele opvoeding. Ook afspraken over het benoemen van geslachtsorganen of het aanbieden van voorlichtingsboekjes op de groep, zet je in een beleid.

Zo bied je alle partijen de kans in een open sfeer te overleggen over de positieve kanten van seksualiteit. Zorg dat alle pedagogisch medewerkers en een deel van de ouders hebben 'meegedacht' en dat jullie vervolgens samen op een gemiddelde visie uitkomen. Seksualiteit is immers een belangrijk onderdeel van het leven; een onderwerp waar je kinderen stapje voor stapje bij begeleidt. ◀

Met dank aan Gaby Drenth

Meer info

- Drenth, G. (2011). *De seksuele ontwikkeling van jonge kinderen. Kinderen en seksualiteit op de Bso*. Master scriptie, Universiteit van Amsterdam, pedagogische wetenschappen.
- Zwiép, C. S. (2010). *Wat is wijsheid? Seksuele opvoeding van jonge kinderen*. Amsterdam: SWP.
- Zwiép, C. S. *Wat is seks? Vragen van jonge kinderen over lichamelijke en seksualiteit. Een prentenboek voor kinderen om samen voor te lezen*. SWP, Amsterdam, 2012.

Channah Zwiép is pedagoog en deskundige op het gebied van seksuele ontwikkeling en opvoeding van jonge kinderen. Zij geeft trainingen en ouderavonden in de kinderopvang en advies bij opvoedingsvragen over seksualiteit. Voor meer informatie:

www.kind-enzo.nl